

پژوهشکده شورای نگهبان
گزارش استدلالی

نظرات استدلالی شورای نگهبان

در خصوص مصوبات مجلس شورای اسلامی

قانون حمایت از حقوق معلولان
مصوب ۱۳۹۶/۱۲/۲۰

پژوهشکده شورای نگهبان

باسمه تعالی

نظرات استدلالی شورای نگهبان

در خصوص مصوبات مجلس شورای اسلامی

قانون حمایت از حقوق معلولان

مصوب ۱۳۹۶/۱۲/۲۰

تاریخ تصویب: ۱۳۹۶/۱۲/۲۰

کد گزارش: ۱۴۰۱۰۸۱۷۱

تاریخ نظر شورای نگهبان: ۱۳۹۷/۰۱/۲۲

پژوهشکده شورای نگهبان

قانون حمایت از حقوق معلولان

مصوب ۱۳۹۶/۱۲/۲۰

درباره‌ی قانون

«لایحه حمایت از حقوق معلولان» ابتدا با عنوان «لایحه حمایت از حقوق افراد دارای معلولیت» بنا به پیشنهاد وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی در تاریخ ۱۳۹۴/۳/۱۰ به تصویب هیئت وزیران رسید و طی نامه‌ی شماره ۴۹۱۳۰/۸۰۱۰۶ مورخ ۹۴/۶/۲۱ جهت طی مراحل قانونی و تصویب به مجلس شورای اسلامی ارسال شد. در مقدمه‌ی توجیهی این لایحه آمده است: یکی از مهمترین دستاوردهای نظام جمهوری اسلامی ایران است که با لحاظ نیازهای اولیه افراد معلول، بر تحقق تعدادی از حقوق حقه‌ی آنان تأکید داشته است. علی‌رغم بهبود نسبی و قابل ملاحظه در آسایش و آرامش گروه هدف و ارتقاء سطح خدمات حمایتی و توان‌بخشی افراد دارای معلولیت، قانون جامع حمایت از حقوق معلولان - مصوب ۱۳۸۳ - نتوانسته است انتظارات و توقعات میلیون‌ها نفر از شهروندان معلول را برآورده سازد و موانع عمده فراروی آنان را رفع نماید. لذا به منظور رفع موانع پیش رو، انطباق مفاد قانون با تحولات کشور به ویژه در رابطه با نظام اداری و تسهیلات استخدامی، استفاده از ظرفیت‌های بالقوه و بالفعل جدید کشور در بهبود سطح زندگی افراد جامعه هدف، ایجاد تمهیدات و اقدامات لازم توسط دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط با توجه به وظایف و مسئولیت‌های آنان، حذف موارد بازدارنده برای اجرای مطلوب و ارائه‌ی راه‌کارهای مناسب برای نیازهای مغفول‌مانده در قانون قبلی، این لایحه برای طی مراحل قانونی تقدیم می‌شود.

این لایحه برای رسیدگی به کمیسیونی تحت عنوان کمیسیون مشترک لایحه حمایت از حقوق افراد دارای معلولیت مجلس شورای اسلامی ارسال شد که کمیسیون مزبور ابتدا این لایحه را در تاریخ ۱۳۹۴/۹/۲۹ با اصلاحاتی در عنوان و متن به تصویب رساند و گزارش آن را به مجلس ارائه کرد. متعاقباً مجلس رسیدگی به این لایحه را مطابق اصل (۸۵) قانون اساسی به کمیسیون مشترک واگذار کرد که کمیسیون مزبور لایحه‌ی مذکور را پس از برگزاری جلسات متعدد نهایتاً در جلسه‌ی مورخ ۱۳۹۴/۱۲/۱۰ برای اجرای آزمایشی به مدت پنج سال به تصویب رساند و گزارش آن را جهت تصویب تقدیم مجلس شورای اسلامی کرد که در جلسه‌ی علنی مورخ ۱۳۹۴/۱۲/۱۸

با اجرای آزمایشی آن به مدت پنج سال موافقت شد. این مصوبه، مطابق با روند پیش‌بینی شده در اصل (۸۵) قانون اساسی، طی نامه‌ی شماره ۶۰۹/۴۰۶ مورخ ۱۳۹۵/۱/۱۵ برای بررسی به شورای نگهبان ارسال شد. شورای نگهبان پس از بررسی این مصوبه در جلسه‌ی مورخ ۱۳۹۵/۱/۲۵، کلیت این مصوبه را مغایر اصل (۸۵) قانون اساسی دانست و نظر خود را طی نامه‌ی شماره ۹۵/۱۰۲/۲۴۹ مورخ ۱۳۹۵/۱/۲۵ به مجلس شورای اسلامی اعلام کرد. مجلس برای رفع ایراد شورای نگهبان، لایحه‌ی مذکور را در جلسه‌ی علنی مورخ ۱۳۹۶/۱۰/۶ و با انجام اصلاحاتی به عنوان قانون دائمی تصویب و آن را طی نامه‌ی شماره‌ی ۳۱/۸۷۶۳۵ مورخ ۱۳۹۶/۱۰/۱۱ برای اظهار نظر مجدد به شورای نگهبان ارسال کرد. بررسی مصوبه‌ی اصلاحی در دستور کار جلسه‌ی مورخ ۱۳۹۶/۱۰/۲۰ شورای نگهبان قرار گرفت که پس از بحث و بررسی، شورای نگهبان نظر خود مبنی بر مغایرت برخی از مواد این مصوبه با قانون اساسی را طی نامه‌ی شماره ۹۶/۱۰۲/۳۹۵۷ مورخ ۱۳۹۶/۱۰/۲۶ به مجلس شورای اسلامی اعلام کرد. مجلس مجدداً برای رفع ایرادهای شورای نگهبان، در جلسه‌ی علنی مورخ ۱۳۹۶/۱۲/۲۰، اصلاحاتی را در این مصوبه انجام داد و طی نامه‌ی شماره ۳۱/۱۱۲۷۸۴ مورخ ۱۳۹۶/۱۲/۲۲ جهت اظهار نظر به شورای نگهبان ارسال کرد. شورای نگهبان در جلسه‌ی مورخ ۱۳۹۷/۱/۲۲ ایرادهای پیشین را برطرف دانست و نظر خود مبنی بر مغایرت نداشتن مفاد این مصوبه با موازین شرع و قانون اساسی را طی نامه‌ی شماره ۹۷/۱۰۲/۴۸۳۳ مورخ ۱۳۹۷/۱/۲۲ به مجلس شورای اسلامی اعلام کرد.

*****

تاریخ مصوبه کمیسیون مشترک لایحه حمایت از حقوق افراد دارای معلولیت مجلس شورای اسلامی: ۱۳۹۴/۱۲/۱۰ (مرحله نخست)
تاریخ بررسی در شورای نگهبان: ۱۳۹۵/۱/۲۵

* کلیت مصوبه

▪ دیدگاه مغایرت

با توجه به اینکه در زمینه‌ی حمایت از حقوق معلولان، «قانون جامع حمایت از حقوق

معلولان مصوب ۱۳۸۳» و «قانون تصویب کنوانسیون حقوق افراد دارای معلولیت مصوب ۱۳۸۷» وجود دارد که به صورت مفصل، حقوقی را برای معلولان مشخص کرده و تکالیفی را در این خصوص بر عهده‌ی دولت قرار داده است و بسیاری از مواد مصوبه‌ی حاضر، تکرار و اصلاح مواد قانون جامع حمایت از حقوق معلولان است، این مصوبه که به صورت آزمایشی تصویب شده است، مغایر اصل (۸۵) قانون اساسی است؛ زیرا به موجب اصل (۸۵) قانون اساسی مجلس نمی‌تواند اختیار قانون‌گذاری را به شخص یا هیئتی واگذار کند و تنها «در موارد ضروری» می‌تواند اختیار وضع بعضی از قوانین را به کمیسیون‌های داخلی خود تفویض کند تا این قوانین در مدتی که مجلس تعیین می‌کند به صورت آزمایشی اجرا شود. در این خصوص با توجه به قوانین موجود و نبود خلأ قانونی، ضرورتی برای تصویب قانون جدید توسط کمیسیون به صورت آزمایشی وجود ندارد و صرفاً مجلس می‌تواند رأساً نسبت به تصویب دائمی آن اقدام کند.

▪ نظر شورای نگهبان

نظر به اینکه طبق اصل (۸۵) قانون اساسی مجلس نمی‌تواند اختیار قانون‌گذاری را به شخص یا هیئتی واگذار کند، فقط در موارد ضروری می‌تواند اختیار وضع بعضی از قوانین را به کمیسیون‌های داخلی خود تفویض نماید، با توجه به اینکه قانون جامع حمایت از حقوق معلولان مصوب ۱۳۸۳/۲/۱۶ قانون دائمی است و امور مربوطه به طور طبیعی و عادی جریان دارد و خلأ قانونی به نحو کلی که جبران آن ضروری باشد در این خصوص وجود ندارد و هیچ ضرورتی برای تصویب این مصوبه در کمیسیون به صورت آزمایشی بدون جری مراحل عادی قانون‌گذاری نیست. علاوه بر وجود ابهامات و اشکالات عدیده در این مصوبه با عنایت به مراتب مذکوره، تصویب آن توسط کمیسیون مشترک مجلس شورای اسلامی، مغایر اصل (۸۵) قانون اساسی تشخیص داده شد. به فرض اینکه قانون موجود در برخی موارد احتیاج به تغییر و اصلاح یا تکمیل داشته باشد باید به این نحو و به همان مقدار اکتفا شود.

*****

تاریخ مصوبه مجلس شورای اسلامی: ۱۳۹۶/۱۰/۶ (مرحله دوم)

تاریخ بررسی در شورای نگهبان: ۱۳۹۶/۱۰/۲۰

ماده ۱- تعاریف

الف- فرد دارای معلولیت: شخصی است که براساس طبقه‌بندی بین‌المللی انواع معلولیت سازمان بهداشت جهانی با تأیید کمیسیون پزشکی - توان‌بخشی تعیین نوع و تعیین شدت معلولیت سازمان بهزیستی کشور، با انواع معلولیت‌ها در اثر اختلال و آسیب جسمی، حسی (بینایی، شنوایی)، ذهنی، روانی و یا توأم با محدودیت قابل توجه و مستمر در فعالیت‌های روزمره زندگی و مشارکت اجتماعی مواجه می‌باشد.

...

ت- دستگاه‌های مشمول: دستگاه‌های اجرایی موضوع ماده (۵) قانون مدیریت خدمات کشوری مصوب ۱۳۸۶/۷/۸ با اصلاحات و الحاقات بعدی آن، قوه قضائیه، قوه مقننه، مجمع تشخیص مصلحت نظام و شورای نگهبان و سازمان‌ها و مؤسسات وابسته و تابعه آنها، شهرداری‌ها و کلیه سازمان‌ها و شرکت‌هایی که شمول آنها مستلزم ذکر نام است و یا به نحوی از انحاء از بودجه عمومی دولت استفاده می‌کنند و یا قسمتی از بودجه آنها توسط دولت تأمین می‌گردد.

ث- دسترس‌پذیری: اقداماتی است که با هدف ایجاد محیط بدون مانع و قابل دسترس جهت مشارکت افراد دارای معلولیت در همه حوزه‌های زندگی و فراهم آوردن فرصت برابر به آنها در برخورداری از امکانات زندگی اجتماعی همانند سایر افراد انجام می‌شود. دسترسی شامل: سامانه (سیستم) حمل و نقل، محیط فیزیکی، اطلاعات، آموزش و پرورش، فناوری (تکنولوژی)، اشتغال، منابع مناسب ارتباطی و رسانه‌ای می‌باشد.

...

▪ دیدگاه مغایرت

این مصوبه در راستای حمایت از معلولان دستگاه‌های مشمول این مصوبه را ملزم به انجام امور هزینه‌بر کرده است. از طرفی، با توجه به اینکه «شهرداری‌ها» در لایحه‌ی دولت جزء دستگاه‌ها ذکر نشده بود، توسعه‌ی دستگاه‌ها به شهرداری مستلزم تحمیل مخارج و

هزینه‌های اضافی بر شهرداری است. بنابراین، از آنجا که در لایحه‌ی دولت شهرداری‌ها جزء دستگاه‌های مشمول این مصوبه ذکر نشده بود و توسط نمایندگان مجلس اضافه شده است، این مصوبه واجد بار مالی بوده و مغایر با اصل (۷۵) قانون اساسی است؛ چه آنکه براساس اصل مذکور، اصلاحات نمایندگان مجلس در خصوص لوایح قانونی که مستلزم افزایش هزینه‌ی عمومی باشد، در صورتی قابل طرح است که در آن مصوبه طریق تأمین هزینه‌ی جدید معلوم شده باشد.

▪ دیدگاه عدم مغایرت

بند (ت) ماده (۱) از حیث شمول دستگاه‌های مشمول بر شهرداری مستلزم بار مالی نبوده و مغایرتی با اصل (۷۵) قانون اساسی ندارد؛ زیرا اولاً الزاماتی که در این مصوبه آمده است جزء وظایف شهرداری است و شهرداری صرفاً ملزم به اختصاص بخشی از این وظایف به معلولان شده است. ثانیاً در بند (ت) ماده (۱) لایحه‌ی پیشنهادی دولت،^۱ کلیه‌ی سازمان‌ها و شرکت‌هایی که به نحوی از انحاء از بودجه عمومی دولت استفاده می‌کنند و یا قسمتی از بودجه‌ی آنها توسط دولت تأمین می‌شود، تحت دستگاه‌های مشمول ذکر شده بود و شهرداری هم یک مؤسسه‌ی عمومی غیر دولتی است که از بودجه عمومی استفاده می‌کند. لذا شهرداری نیز در لایحه‌ی دولت مد نظر بوده است.

▪ دیدگاه ابهام

در بند (الف) ماده (۱) که مقرر شده است کمیسیون پزشکی - توانبخشی براساس «طبقه‌بندی بین‌المللی انواع معلولیت سازمان بهداشت جهانی» اقدام به تعیین نوع و تعیین

۱. بند (ت) ماده (۱) لایحه حمایت از حقوق افراد دارای معلولیت دولت مصوب ۱۳۹۴/۳/۱۰ هیئت وزیران: «ماده ۱- ...

الف- ...

ت- دستگاه‌های مشمول: دستگاه‌های اجرایی موضوع ماده (۵) قانون مدیریت خدمات کشوری، قوه قضائیه، قوه مقننه، مجمع تشخیص مصلحت نظام و شورای نگهبان و سازمان‌ها و مؤسسات وابسته و تابعه آنها و کلیه سازمان‌ها و شرکت‌هایی که به نحوی از انحاء از بودجه عمومی دولت استفاده می‌کنند و یا قسمتی از بودجه آنها توسط دولت تأمین می‌گردد.»

شدت معلولیت کند، از آنجا که منظور از این طبقه‌بندی مشخص نیست، این بند واجد ابهام است؛ زیرا طبقه‌بندی بین‌المللی معلولیت، طبقه‌بندی مشخصی نیست و می‌تواند در معرض نوسان و تغییر باشد. از آنجا که ممکن است برخی از این تغییرات، مغایر با قانون اساسی یا شرع باشند، باید تعریف و معیار مشخصی در این خصوص ارائه شود تا شورا بتواند در خصوص مغایرت یا عدم مغایرت آن با شرع و قانون اساسی اظهار نظر کند.

▪ نظر شورای نگهبان

در بند (الف) ماده (۱)، عبارت «طبقه‌بندی بین‌المللی انواع معلولیت سازمان بهداشت جهانی» از این جهت که تعریف و معیار روشنی برای این طبقه‌بندی ذکر نشده و می‌تواند در معرض تغییر باشد، ابهام دارد. پس از رفع ابهام، اظهار نظر خواهد شد.
تذکر:

در سطر سوم بند (ث) ماده (۱)، حرف «به» به «برای» اصلاح گردد.

***

ماده ۳- به منظور نظارت و هماهنگی جهت مناسب‌سازی و همچنین نظارت بر اجرای ماده (۲) این قانون، ستاد هماهنگی و پیگیری مناسب‌سازی کشور به شرح زیر تشکیل می‌گردد:

- ۱- وزیر کشور یا معاون ذی‌ربط (رئیس)
- ۲- رئیس سازمان (دبیر)
- ۳- معاون ذی‌ربط وزارت راه و شهرسازی
- ۴- معاون ذی‌ربط وزارت صنعت، معدن و تجارت
- ۵- معاون ذی‌ربط وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
- ۶- معاون ذی‌ربط وزارت آموزش و پرورش
- ۷- معاون ذی‌ربط سازمان برنامه و بودجه
- ۸- معاون ذی‌ربط سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران
- ۹- معاون ذی‌ربط بنیاد شهید و امور ایثارگران
- ۱۰- نماینده تشکل‌های غیر دولتی جانبازان
- ۱۱- نماینده شبکه‌های ملی تشکل‌های مردم‌نهاد معلولان
- ۱۲- رئیس شورای عالی استان‌ها

۱۳- نماینده سایر دستگاه‌ها حسب مورد بنا به دعوت رئیس ستاد تبصره ۱- ستاد مکلف است بر امر مناسب‌سازی ساختمان‌ها و اماکن دولتی و عمومی دستگاه‌های مذکور در ماده (۲) این قانون نظارت و گزارش‌های اقدامات آنها را درخواست نماید.

...

▪ دیدگاه مغایرت

الف) با توجه به صلاحیتی که در ماده (۳) برای ستاد هماهنگی و پیگیری مناسب‌سازی کشور موضوع این ماده پیش‌بینی شده است و وظایف اجرایی همچون نظارت و هماهنگی و پیگیری مناسب‌سازی کشور در صلاحیت این ستاد قرار داده شده است و در واقع این ستاد را یک دستگاه تصمیم‌گیرنده‌ی اجرایی دانسته است، عضویت اعضای غیر دولتی و افرادی خارج از قوه مجریه مانند معاون سازمان صدا و سیما، نماینده‌ی تشکل‌های غیر دولتی جانبازان، نماینده‌ی شبکه‌های ملی تشکل‌های مردم‌نهاد معلولان و رئیس شورای عالی استان‌ها در ترکیب ستاد مذکور با داشتن حق رأی، مغایر اصل (۶۰) قانون اساسی است؛ چه آنکه طبق این اصل امور اجرایی کشور در صلاحیت قوه‌ی مجریه و تنها از طریق رئیس جمهور و وزرا اعمال می‌شود.

ب) اطلاق بند (۱۳) ماده (۳) مبنی بر عضویت نماینده‌ی سایر دستگاه‌ها حسب مورد بنا به دعوت رئیس ستاد در ستاد هماهنگی و پیگیری مناسب‌سازی کشور با توجه به وظایفی که در این مصوبه برای ستاد مزبور در نظر گرفته شده است، نسبت به مواردی که این دستگاه‌ها غیر دولتی و خارج از قوه مجریه باشند، از جهت عضویت اعضای خارج از قوه مجریه در این ستاد، مغایر اصل (۶۰) قانون اساسی است؛ زیرا به موجب این اصل، اعمال قوه‌ی مجریه از طریق دولت و وزرا است.

▪ دیدگاه عدم مغایرت

ماده (۳) از حیث عضویت اعضای خارج از قوه مجریه در ستاد هماهنگی و پیگیری مناسب‌سازی کشور مغایرتی با اصل (۶۰) قانون اساسی ندارد؛ چون ماده‌ی مذکور در مقام بیان این نیست که ستاد مذکور اقدام به کار اجرایی بکند، بلکه وظیفه‌ی آن نظارت و

هماهنگی از جمله نظارت بر اجرای ماده (۲) این مصوبه است و نظارت و هماهنگی نیز فعالیت اجرایی محسوب نمی‌شود.

▪ نظر شورای نگهبان

حضور اشخاص مذکور در بندهای (۸)، (۱۰)، (۱۱) و (۱۲) ماده (۳) در ستاد هماهنگی و پیگیری و مناسب‌سازی کشور با حق رأی با توجه به وظایف این ستاد، مغایر اصل (۶۰) قانون اساسی شناخته شد و همچنین اطلاق بند (۱۳) این ماده در خصوص دستگاه‌های غیر دولتی اشکال دارد.

***

ماده ۴- شهرداری‌ها مکلفند صدور پروانه احداث و بازسازی و پایان کار برای تمامی ساختمان‌ها و اماکن با کاربری عمومی از جمله مجتمع‌های مسکونی، تجاری، اداری، درمانی و آموزشی را به رعایت ضوابط و استانداردهای مصوب شورای عالی شهرسازی و معماری ایران و اصلاحات پس از آن در مورد دسترس‌پذیری افراد دارای معلولیت توسط مجری، مشروط کنند.

تبصره- شهرداران و رؤسای نظام مهندسی، مسئول اجراء و نظارت بر حسن اجرای این ماده بوده و متخلفان از رعایت این قانون حسب مورد به مجازات تعزیری جزای نقدی درجه پنج تا هشت موضوع ماده (۱۹) قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲/۲/۱^۱ انفصال موقت یا دائم از خدمات عمومی، تنزل مقام

۱. ماده (۱۹) قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲/۲/۱ مجلس شورای اسلامی: «ماده ۱۹- مجازات‌های تعزیری به هشت درجه تقسیم می‌شود:

درجه (۱)

...

درجه (۵)

- حبس بیش از دو تا پنج سال

- جزای نقدی بیش از هشتاد میلیون (۸۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال تا یکصد و هشتاد میلیون (۱۸۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال

...

درجه (۶)

- حبس بیش از شش ماه تا دو سال

و یا محرومیت از انتصاب به پست‌های حساس و مدیریتی و یا اخراج از نهاد یا سازمان متبوع محکوم می‌شوند.

▪ دیدگاه مغایرت

براساس تبصره‌ی ماده (۴) این مصوبه متخلفان از رعایت این قانون حسب مورد به جزای نقدی درجه پنج تا هشت، انفصال موقت یا دائم از خدمات عمومی، تنزل مقام و یا محرومیت از انتصاب به پست‌های حساس و مدیریتی و یا اخراج از نهاد یا سازمان متبوع محکوم می‌شوند. با توجه به عبارت «حسب مورد» در تبصره‌ی مذکور و از آنجا که مجازات‌های مندرج در این تبصره بدون هیچ‌گونه ضابطه‌ای و با دامنه‌ی بسیار گسترده تعیین شده‌اند، ممکن است متخلفان به دلیل انجام یک عمل واحد به مجازات‌های متفاوتی محکوم شوند. در حالی که براساس اصل قانونی بودن جرم و مجازات مذکور در اصل (۳۶) قانون اساسی، تعیین جرم و مجازات باید به موجب قانون باشد و نباید تعیین مجازات برای یک جرم را به صورت کلی به قاضی واگذار کرد. بنابراین تبصره‌ی مذکور از حیث مشخص نکردن مجازات هر تخلف به طور خاص و عدم تعیین دقیق مجازات و فقدان معیار تعیین نوع و میزان آن و واگذاری تصمیم‌گیری در این خصوص به قاضی، مغایر اصل (۳۶) قانون اساسی است. به بیان دیگر قانون خود باید با توجه به اصل مذکور مجازات هر یک از رفتارهای مجرمانه را متناسب با رفتار ارتكابی مشخص کند.

→

- جزای نقدی بیش از بیست میلیون (۲۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال تا هشتاد میلیون (۸۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال

...

درجه (۷)

- حبس از نود و یک روز تا شش ماه

- جزای نقدی بیش از ده میلیون (۱۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال تا بیست میلیون (۲۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال

...

درجه (۸)

- حبس تا سه ماه

- جزای نقدی تا ده میلیون (۱۰.۰۰۰.۰۰۰) ریال

...

تبصره ۱- ....»

▪ دیدگاه عدم مغایرت

واگذاری انتخاب مجازات متناسب به قاضی در تبصره‌ی این ماده به‌خاطر تخلف از رعایت این مصوبه مغایرتی با اصل (۳۶) قانون اساسی ندارد؛ زیرا براساس اصل مذکور، تعیین مجازات باید به موجب قانون باشد و در این تبصره نیز برای تخلف از اجرای این مصوبه، مجازات تعیین شده است و صرفاً رعایت تناسب میان رفتارهای ارتكابی و مجازات‌ها به قاضی سپرده شده است. ضمن آنکه معنای اصل قانونی بودن مجازات‌ها این نیست که لزوماً مجازات‌ها در قانون به صورت جزئی مشخص شوند، بلکه همین مقدار که مجازات‌ها در قانون احصاء شود و قاضی بادر نظرگرفتن پرونده‌ی شخصیت مجرمین، حکم به یکی از آنها کند، خدشه‌ای به اصل مذکور وارد نمی‌آید.

▪ نظر شورای نگهبان

در تبصره ماده (۴)، نظر به اینکه هر یک از اعمال مجرمانه و مجازات آنها باید در قانون تعیین شود، مغایر اصل (۳۶) قانون اساسی شناخته شد.

***

ماده ۵- وزارتخانه‌های راه و شهرسازی و کشور و شهرداری‌ها مکلفند حسب مورد نسبت به مناسب‌سازی و دسترس‌پذیری کلیه پایانه‌ها، ایستگاه‌ها، تأسیسات سامانه‌ها و ناوگان حمل و نقل درون‌شهری و برون‌شهری، دسترس‌پذیری سامانه‌های حمل و نقل عمومی برای دسترسی منطبق با قوانین داخلی و استانداردهای بین‌المللی افراد دارای معلولیت اقدام کنند و امکان بهره‌مندی این افراد از ناوگان حمل و نقل زمینی، دریایی و هوایی را فراهم نمایند و کارکنان خود را جهت همیاری عملی و صحیح با مسافران دارای معلولیت آموزش دهند.

...

تبصره ۳- متخلفان از رعایت این ماده حسب مورد به مجازات‌های مندرج در تبصره ماده (۴) این قانون محکوم می‌شوند.

▪ دیدگاه مغایرت

در ماده (۵) تکالیفی برای وزارتخانه‌های راه و شهرسازی و کشور و شهرداری‌ها در راستای دسترسی آسان افراد دارای معلولیت به سامانه‌های حمل و نقل مقرر شده است که

براساس تبصره (۳) آن، متخلفان از انجام این تکالیف حسب مورد به مجازات‌های مندرج تبصره‌ی ماده (۴) از جمله مجازات تعزیری جزای نقدی درجه پنج تا هشت، انفصال موقت یا دائم از خدمات عمومی، تنزل مقام و یا محرومیت از انتصاب به پست‌های حساس و مدیریتی و یا اخراج از نهاد یا سازمان متبوع محکوم می‌شوند. تبصره (۳) ماده (۵) نیز همچون تبصره‌ی ماده (۴) به عبارت «حسب مورد» اشاره کرده است و لذا در این تبصره نیز نوع و میزان مجازات هر رفتار یا معیار تعیین آن مشخص نیست و تعیین آن به قاضی سپرده شده است. این در حالی است که براساس اصل قانونی بودن جرم و مجازات مذکور در اصل (۳۶) قانون اساسی، تعیین جرم و مجازات باید به موجب قانون باشد و نباید تعیین مجازات برای یک جرم را به صورت کلی به قاضی واگذار کرد. بر این اساس تبصره‌ی مذکور از حیث عدم تعیین دقیق مجازات و فقدان معیار تعیین نوع و میزان آن برای عدم اجرای تکالیف مقرر در ماده و واگذاری تصمیم‌گیری در این خصوص به قاضی، مغایر اصل (۳۶) قانون اساسی است.

▪ دیدگاه عدم مغایرت

تبصره (۳) ماده (۵)، ضمانت اجرای تخلف از رعایت مفاد این ماده را مجازات‌های مندرج در تبصره‌ی ماده (۴) دانسته است. با توجه به ارجاع این امر به تبصره‌ی ماده (۴)، چنانچه ماده‌ی قبل در راستای رفع ایراد شورای نگهبان توسط مجلس اصلاح شود، ماده (۵) نیز به تبع آن دارای ایراد نخواهد بود. لذا تبصره ماده (۵) بالاصاله دارای ایراد نیست و نمی‌توان آن را از حیث عدم تعیین دقیق مجازات و فقدان معیار تعیین نوع و میزان آن برای عدم اجرای تکالیف مقرر در ماده و واگذاری تصمیم‌گیری در این خصوص به قاضی، مغایر اصل (۳۶) قانون اساسی دانست.

▪ نظر شورای نگهبان

ماده (۵)، مغایر با موازین شرع و قانون اساسی شناخته نشد.

***

ماده ۷- سازمان مکلف است با هدف حمایت از نگهداری و مراقبت افراد دارای معلولیت شدید و خیلی شدید نیازمند و افراد دچار معلولیت‌های چندگانه نیازمند

در خانواده پس از ارائه خدمات آموزشی و مشاوره‌ای به خانواده‌ها نسبت به پرداخت حق پرستاری یا مددکاری به سرپرست، همسر یا قیم این افراد اقدام نماید و یا خدمات مراقبتی و نگهداری از افراد دارای معلولیت را از طریق مراکز وابسته به خود یا حمایت از مراکز غیر دولتی (خصوصی، تعاونی، خیریه و تشکل‌های مردم نهاد) ارائه نماید.

...

تبصره ۲- خدمات و کمک هزینه موضوع این ماده به سالمندان نیازمند نیز تسری می‌یابد.

▪ دیدگاه مغایرت

براساس تبصره (۲) ماده (۷)، خدمات و کمک هزینه‌ی موضوع ماده به سالمندان نیازمند نیز تعلق می‌گیرد. با توجه به اینکه در لایحه ارسالی دولت،^۱ این موضوع صرفاً به «سالمندان نیازمندی که به تشخیص سازمان در آستانه معلولیت قرار می‌گیرند» تسری پیدا کرده بود و در تبصره (۲) مصوب مجلس عبارت «در آستانه معلولیت» حذف شده است، لذا تبصره‌ی مذکور از حیث توسعه‌ی دایره‌ی مشمولین این ماده توسط نمایندگان مجلس و عدم پیش‌بینی طریق تأمین آن و در نتیجه افزایش بار مالی نسبت به لایحه‌ی دولت، مغایر اصل (۷۵) قانون اساسی است؛ چون براساس اصل مذکور، اصلاحات نمایندگان مجلس در خصوص لوایح قانونی که مستلزم افزایش هزینه‌ی عمومی باشد، در صورتی قابل طرح است که در آن مصوبه طریق تأمین هزینه‌ی جدید معلوم شده باشد.

▪ نظر شورای نگهبان

در تبصره (۲) ماده (۷)، اطلاق آن نسبت به سالمندانی که در آستانه معلولیت قرار ندارند و در لایحه پیش‌بینی نشده است، مغایر اصل (۷۵) قانون اساسی شناخته شد.

۱. تبصره (۲) ماده (۵) لایحه حمایت از حقوق افراد دارای معلولیت مصوب ۱۳۹۴/۳/۱۰ هیئت وزیران: «ماده ۵- ...»

تبصره ۲- خدمات و کمک هزینه موضوع این ماده و تبصره (۱) به سالمندان نیازمندی که به تشخیص سازمان در آستانه معلولیت قرار می‌گیرند، نیز تسری می‌یابد.»

***

ماده ۸- استفاده افراد دارای معلولیت از مراکز، تأسیسات و خدمات ورزشی دستگاه‌های دولتی و شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور رایگان است.

▪ دیدگاه مغایرت

براساس ماده (۸) استفاده افراد دارای معلولیت از مراکز، تأسیسات و خدمات ورزشی دهیاری‌های کشور رایگان است. این در حالی است که در لایحه‌ی ارسالی دولت،^۱ کلمه‌ی «دهیاری‌ها» وجود نداشت و توسط نمایندگان مجلس اضافه شده است. بنابراین با توجه به رایگان بودن استفاده از مراکز، تأسیسات و خدمات ورزشی دهیاری‌ها در برخی موارد موجب کاهش درآمد دولت است، اطلاق ماده (۸) نسبت به مواردی که رایگان بودن این تسهیلات، موجب کاهش درآمد عمومی می‌شود، خلاف اصل (۷۵) قانون اساسی است؛ چه آنکه براساس اصل مذکور اصلاحات نمایندگان مجلس در خصوص لوایح قانونی که مستلزم تقلیل درآمد عمومی باشد، در صورتی قابل طرح است که در آن طریق کاهش جبران درآمد معلوم شده باشد.

▪ دیدگاه عدم مغایرت

استفاده‌ی رایگان معلولان از مراکز، تأسیسات و خدمات ورزشی دهیاری‌ها هزینه‌ی زیادی ندارد و موجب کاهش درآمد دولت نمی‌شود. افزون بر آن، از آنجا که دهیاری‌ها متناظر شهرداری‌ها در روستاها هستند، دولت این نهاد را نیز مد نظر داشته است و در واقع نسبت به ذکر آن در لایحه غفلت شده است. لذا ماده (۸) مغایرتی با اصل (۷۵) قانون اساسی ندارد.

▪ نظر شورای نگهبان

ماده (۸)، مغایر با موازین شرع و قانون اساسی شناخته نشد.

۱. ماده (۶) لایحه حمایت از حقوق افراد دارای معلولیت مصوب ۱۳۹۴/۳/۱۰ هیئت وزیران: «ماده ۶- استفاده افراد دارای معلولیت از مراکز، تأسیسات و خدمات ورزشی دستگاه‌های دولتی و شهرداری‌های کشور با اولویت کارکنان متبوع، رایگان است.»

***

ماده ۱۱- دولت مکلف است جهت ایجاد فرصت‌های شغلی برای افراد دارای معلولیت، تسهیلات ذیل را فراهم نماید:

الف- پرداخت تسهیلات اعتباری به واحدهای تولیدی، خدماتی، عمرانی، صنفی و کارگاه‌های تولیدی حمایتی در مقابل اشتغال افراد دارای معلولیت به میزانی که در قوانین بودجه سالانه مشخص می‌گردد.

ب- پرداخت تسهیلات اعتباری خوداشتغالی (وجوه اداره‌شده) به افراد دارای معلولیت به میزانی که در قوانین بودجه سالانه مشخص می‌گردد.

پ- پرداخت تسهیلات اعتباری (وجوه اداره‌شده) جهت احداث واحدهای تولیدی و خدماتی اشتغال‌زا به شرکت‌ها و مؤسساتی که بیش از شصت درصد (۶۰٪) سهام و سرمایه آنها متعلق به افراد دارای معلولیت است.

ت- اختصاص سی درصد (۳۰٪) از پست‌های سازمانی تلفنچی (اپراتور تلفن) دستگاه‌ها، شرکت‌های دولتی و نهادهای عمومی به افراد نابینا و کم‌بینا و افراد دارای معلولیت جسمی، حرکتی.

...

▪ دیدگاه مغایرت

ماده (۱۱) دولت را مکلف به فراهم کردن تسهیلات جهت ایجاد فرصت‌های شغلی برای افراد دارای معلولیت کرده است. از آنجا که بندهای (الف)، (ب) و (پ) این ماده در لایحه‌ی ارسالی دولت نبوده است، لزوم پرداخت تسهیلات براساس بندهای مذکور بدون تعیین محل تأمین آن تسهیلات باعث افزایش هزینه‌های عمومی شده و عدم پیش‌بینی طریق تأمین این هزینه‌ها، مغایر اصل (۷۵) قانون اساسی است؛ زیرا براساس این اصل، اصلاحات نمایندگان مجلس در خصوص لوایح قانونی که مستلزم افزایش هزینه‌ی عمومی باشد، در صورتی قابل طرح است که طریق تأمین هزینه جدید معلوم شده باشد.

▪ دیدگاه عدم مغایرت

افزودن بندهای (الف)، (ب) و (پ) به ماده (۱۱) توسط نمایندگان مجلس و لزوم پرداخت تسهیلات براساس بندهای مذکور مستلزم افزایش هزینه‌های عمومی نبوده و لذا

مغایرتی با اصل (۷۵) قانون اساسی ندارد؛ زیرا براساس بندهای مذکور، دولت از محل ارائه‌ی تسهیلات باید اولویت را به معلولان بدهد و این امر نیازمند بودجه و هزینه‌ی اضافی نیست.

▪ نظر شورای نگهبان

ماده (۱۱)، مغایر با موازین شرع و قانون اساسی شناخته نشد.

***

ماده ۱۴- سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور مکلف است رأساً یا با جلب مشارکت بخش غیر دولتی، اقدام به پذیرش کارآموزان دارای معلولیت نماید و از طریق مناسب‌سازی و توسعه مراکز موجود و یا تأسیس آموزشگاه‌ها و مراکز آموزشی نسبت به ارتقای مهارت‌های فنی و حرفه‌ای افراد دارای معلولیت اقدام کند و به ارائه حمایت‌های لازم و تأمین تجهیزات تخصصی مهارت‌آموزی متناسب با شرایط کارآموزان دارای معلولیت، کمک هزینه این افراد را پرداخت نماید. همچنین این سازمان مکلف است به منظور تأمین کیفیت و بازدهی مطلوب آموزش‌های فنی و حرفه‌ای افراد دارای معلولیت، با اخذ مشاوره‌های تخصصی سازمان و سازمان آموزش و پرورش استثنایی کشور، استاندارها و نظام‌نامه جامع آموزش مهارت‌های فنی و حرفه‌ای کارآموزان دارای معلولیت را ظرف مدت شش ماه تدوین و به مراکز موضوع این ماده ابلاغ نماید.

▪ دیدگاه مغایرت

ذیل ماده (۱۴) که به سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور اختیار تدوین نظام‌نامه‌ی جامع آموزش مهارت فنی و حرفه‌ای کارآموزان دارای معلولیت را داده است، مغایر با اصل (۱۳۸) قانون اساسی است؛ چه آنکه طبق این اصل، وضع تصویب‌نامه و آیین‌نامه‌ی اجرایی باید توسط یکی از وزراء یا کمیسیون متشکل از چند وزیر و یا هیئت وزیران صورت گیرد؛ لذا واگذاری تصویب نظام‌نامه‌ی جامع آموزش مهارت‌های فنی و حرفه‌ای معلولان به این سازمان، مغایر اصل (۱۳۸) قانون اساسی است.

▪ دیدگاه عدم مغایرت

تدوین نظام‌نامه‌ی جامع آموزش مهارت فنی و حرفه‌ای کارآموزان دارای معلولیت توسط سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور مغایرتی با اصل (۱۳۸) قانون اساسی ندارد؛ چون

براساس اصل (۱۳۸) قانون اساسی، وضع تصویب‌نامه و آیین‌نامه‌ی اجرایی باید توسط یکی از وزراء یا کمیسیون متشکل از چند وزیر و یا هیئت وزیران صورت گیرد؛ این در حالی است که تدوین نظام‌نامه جامع آموزش توسط این سازمان، دارای ماهیت تصویب‌نامه یا آیین‌نامه‌ی اجرایی نیست که گفته شود باید توسط وزیر یا هیئت وزیران یا کمیسیون متشکل از چند وزیر انجام شود.

▪ نظر شورای نگهبان

ماده (۱۴)، مغایر با موازین شرع و قانون اساسی شناخته نشد.

***

ماده ۲۰- وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، سازمان تبلیغات اسلامی، سازمان صدا و سیما، جمهوری اسلامی ایران، شهرداری‌ها و سایر سازمان‌ها و نهادهای دارنده سالن‌های نمایش فیلم مکلفند بدون اخذ هزینه، امکان نمایش آگهی (تیزر)های آموزشی مورد تأیید سازمان در خصوص حقوق افراد دارای معلولیت و چگونگی تعامل با این افراد را فراهم آورند.

▪ دیدگاه مغایرت

اطلاق ماده (۲۰) در خصوص تکلیف «سایر سازمان‌ها و نهادهای دارنده سالن‌های نمایش فیلم» به فراهم آوردن امکان نمایش آگهی‌های آموزشی در خصوص حقوق افراد دارای معلولیت و چگونگی تعامل با این افراد بدون اخذ هزینه، نسبت به بخش غیر دولتی از حیث تحمیل پخش آگهی‌های مربوط به معلولان به بخش خصوصی، مغایر مالکیت خصوصی و موازین شرع است؛ زیرا اموال اشخاص شرعاً محترم بوده و دولت نمی‌تواند بدون رضایت صاحب مال یا پرداخت هزینه، اموال اشخاص را به‌طور رایگان در اختیار دیگران قرار دهد یا این اشخاص را مکلف به ارائه‌ی خدمات رایگان به دیگران کند. همچنین اگرچه بتوان پذیرفت که دولت می‌تواند در ارائه‌ی مجوز به اشخاص خصوصی شرط کند که چنین آگهی‌هایی توسط صاحبان سالن‌های نمایش پخش شود، ولی باید توجه داشت که چنین شرط ضمن عقدی صرفاً نسبت به آینده است و نمی‌توان آن را به مجوزهای قبلی تسری داد.

▪ دیدگاه عدم مغایرت

الزام بخش خصوصی و غیر دولتی به پخش آگهی‌های تبلیغاتی در خصوص حقوق افراد دارای معلولیت و چگونگی تعامل با این افراد بدون اخذ هزینه، مغایرتی با موازین شرع ندارد؛ زیرا اشخاص خصوصی نیز مجوز فعالیت خود را از دولت دریافت می‌کنند و دولت در ازای ارثه‌ی مجوز می‌تواند در حد معقول، تکالیفی برای آنان مقرر کند. تکلیف مقرر در این ماده نیز صرفاً پخش آگهی‌های کوتاه آموزشی قبل یا بعد از پخش فیلم اصلی در سالن‌های نمایش است و لذا نمی‌توان چنین تکلیفی را مغایر با موازین شرعی دانست. همچنین این تکلیف دولت برای اشخاص خصوصی از باب شرط ضمن عقد نیست که صرفاً ناظر به آینده تلقی شود، بلکه تکلیفی است که دولت می‌تواند به طور معقول بر عهده‌ی مالکین قرار دهد.

▪ نظر شورای نگهبان

ماده (۲۰)، مغایر با موازین شرع و قانون اساسی شناخته نشد.

***

ماده ۲۵- صد درصد (۱۰۰٪) هزینه‌های اشخاص حقیقی و حقوقی در جهت احداث و تجهیز و توسعه و مناسب‌سازی تمامی مراکز توان‌بخشی، نگهداری و مراقبتی، حرفه‌آموزی، آموزشی، کارآفرینی، رفاهی و مسکن مورد نیاز افراد دارای معلولیت با تأیید سازمان به عنوان هزینه قابل قبول مالیاتی محسوب می‌شود.

▪ دیدگاه مغایرت

در ماده (۲۰) لایحه‌ی ارسالی دولت،^۱ صد درصد وجوهی که برای موارد مذکور در ماده

۱. ماده (۲۰) لایحه حمایت از حقوق افراد دارای معلولیت مصوب ۱۳۹۴/۳/۱۰ هیئت وزیران: «ماده ۲۰- صد درصد (۱۰۰٪) وجوهی که توسط اشخاص حقیقی و حقوقی برای احداث و تجهیز و توسعه و مناسب‌سازی مراکز توان‌بخشی، نگهداری و مراقبتی، حرفه‌آموزی، آموزشی، کارآفرینی، رفاهی و مسکن مورد نیاز افراد دارای معلولیت به اشخاص حقوقی که به صورت غیر دولتی اداره می‌شوند و مجوز فعالیت از سازمان دریافت می‌دارند، پرداخت می‌شود، طبق دستورالعملی که با رعایت مقررات قانونی مربوط مشترکاً توسط سازمان و سازمان امور مالیاتی کشور تهیه و به تصویب وزیر امور اقتصادی و دارایی می‌رسد، از درآمد مشمول مالیات عملکرد سال پرداخت منبعی که مؤدی مالیاتی مربوط انتخاب خواهد کرد، قابل کسر می‌باشد.»

به اشخاص حقوقی غیر دولتی دارای مجوز از سازمان پرداخت می‌شد، از درآمد مشمول مالیات عملکرد سال مؤدی مالیاتی قابل کسر بود. این در حالی است که براساس ماده (۲۵) این مصوبه، صد درصد هزینه‌های اشخاص در موارد مذکور در ماده، بدون نیاز به پرداخت از طریق اشخاص حقوقی غیر دولتی دارای مجوز، از هر طریقی و صرفاً با تأیید سازمان، به‌عنوان هزینه‌ی قابل قبول مالیاتی شناخته می‌شود. بر این اساس، ماده (۲۵) اشخاص حقیقی و حقوقی را به طور مطلق و بدون قید مذکور در لایحه‌ی دولت مشمول معافیت مالیاتی دانسته و در واقع، مصادیق معافیت مالیاتی را توسعه داده است. بدین ترتیب که این اشخاص بدون آنکه اقدامات مذکور در ماده را نسبت به مراکز حقوقی غیر دولتی انجام دهند، این اقدامات را نسبت به غیر این مراکز یعنی مراکز غیر حقوقی غیر دولتی و نیز مراکز دولتی انجام دهند و از معافیت مالیاتی استفاده کنند. لذا از آنجا که گسترش دایره‌ی معافیت مالیاتی باعث کاهش درآمدهای دولت شده و در این مصوبه، طریقی برای جبران این کاهش درآمدی مشخص نشده است، این ماده مغایر اصل (۷۵) قانون اساسی است؛ چه آنکه بر اساس اصل مذکور، اصلاحات نمایندگان مجلس در خصوص لوایح قانونی که مستلزم تقلیل درآمد عمومی باشد، در صورتی قابل طرح است که در آن طریق کاهش جبران درآمد معلوم شده باشد.

▪ دیدگاه عدم مغایرت

حکم ماده (۲۵) در خصوص معافیت مالیاتی در ماده (۱۴) قانون جامع حمایت از معلولان^۱ نیز ذکر شده بود و شورای نگهبان آن را فاقد ایراد دانسته بود. بنابراین نمی‌توان ماده (۲۵) را موجب کاهش درآمد دولت و مغایر با اصل (۷۵) قانون اساسی دانست.

▪ نظر شورای نگهبان

ماده (۲۵)، مغایر با موازین شرع و قانون اساسی شناخته نشد.

۱. ماده (۱۴) قانون جامع حمایت از حقوق معلولان مصوب ۱۳۸۳/۲/۱۶ مجلس شورای اسلامی: «ماده ۱۴- مؤدیان مالیاتی می‌توانند از طریق سازمان بهزیستی کشور و با نظارت آن جهت احداث مراکز توان‌بخشی، درمانی و حرفه‌آموزی و مسکن مورد نیاز افراد معلول اقدام نمایند. گواهی هزینه مؤدیان مالیاتی در موارد فوق که به تأیید سازمان بهزیستی کشور رسیده باشد، به‌عنوان هزینه قابل قبول مالیاتی آنان تلقی می‌گردد.»

***

ماده ۳۲- در راستای تحقق مفاد این قانون و با هدف نهایی اعمال نظارت عالی بر حسن اجرای کلیه قوانین معطوف به افراد دارای معلولیت یا اثرگذار بر زندگی آنان، کمیته هماهنگی و نظارت بر اجرای این قانون در زیرمجموعه شورای عالی رفاه و تأمین اجتماعی با ترکیب زیر تشکیل می‌شود:

- ۱- معاون اول رئیس‌جمهور (رئیس کمیته)
  - ۲- وزیر تعاون، کار و رفاه اجتماعی (دبیر کمیته)
  - ۳- رئیس سازمان
  - ۴- وزیر راه و شهرسازی
  - ۵- وزیر آموزش و پرورش
  - ۶- وزیر علوم، تحقیقات و فناوری
  - ۷- وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
  - ۸- وزیر صنعت، معدن و تجارت
  - ۹- وزیر کشور
  - ۱۰- وزیر ورزش و جوانان
  - ۱۱- رئیس سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران
  - ۱۲- رئیس سازمان برنامه و بودجه کشور
  - ۱۳- رئیس سازمان اداری و استخدامی کشور
  - ۱۴- نماینده تام‌الاختیار رئیس قوه قضائیه
  - ۱۵- رئیس بنیاد شهید و امور ایثارگران
  - ۱۶- رؤسای کمیسیون‌های بهداشت و درمان و اجتماعی مجلس شورای اسلامی و سایر رؤسای کمیسیون‌های مجلس شورای اسلامی بر حسب موضوع
  - ۱۷- پنج نفر از نمایندگان افراد دارای معلولیت کشور به انتخاب شبکه‌های ملی تشکل‌های مردم‌نهاد بر حسب گروه‌های اصلی افراد دارای معلولیت کشور
  - ۱۸- سه نفر از کارشناسان برجسته امور افراد دارای معلولیت کشور با معرفی وزیر تعاون، کار و رفاه اجتماعی
  - ۱۹- نماینده انجمن‌های صنفی مراکز غیر دولتی توان‌بخشی
- تبصره ۱- سایر وزرا و مسئولان مدعو متناسب با موضوع کار کمیته حسب مورد

در این کمیته شرکت می‌نمایند.
تبصره ۲- دبیرخانه این کمیته در سازمان تشکیل خواهد شد.

...

▪ دیدگاه مغایرت

طبق ماده (۳۲) این مصوبه به منظور هماهنگی و نظارت بر اجرای این مصوبه کمیته‌ای تحت همین عنوان تشکیل می‌شود. نکته‌ای که در اینجا وجود دارد آن است که این کمیته نقش نهاد تصمیم‌گیر در امور اجرایی را دارد، و از آنجا که طبق اصل (۶۰) قانون اساسی اعمال قوه‌ی مجریه صرفاً از طریق دولت و وزرا انجام می‌شود، عضویت افراد خارج از قوه‌ی مجریه در ترکیب کمیته‌ی مذکور همچون رؤسای کمیسیون‌های مجلس شورای اسلامی، نمایندگان افراد دارای معلولیت کشور، کارشناسان برجسته‌ی امور افراد دارای معلولیت کشور و نماینده‌ی انجمن‌های صنفی مراکز غیر دولتی توان‌بخشی، با داشتن حق رأی، مغایر با اصل (۶۰) قانون اساسی است.

▪ دیدگاه عدم مغایرت

با توجه به اینکه ایجاد دبیرخانه در تبصره (۲) این ماده، از ملزومات قهری کمیته‌ی هماهنگی و نظارت بر اجرای این مصوبه است، لذا پیش‌بینی دبیرخانه برای این کمیته توسط نمایندگان مجلس، ایجاد تشکیلات جدید محسوب نمی‌شود و لذا این ماده مغایرتی با اصل (۷۵) قانون اساسی ندارد.

▪ دیدگاه ابهام

طبق تبصره (۲) این ماده دبیرخانه‌ی کمیته در سازمان تشکیل می‌شود. در صورتی که مقصود از این دبیرخانه، ایجاد تشکیلات جدیدی باشد، از آنجا که این تبصره در لایحه‌ی ارسالی دولت نبوده و توسط نمایندگان مجلس اضافه شده است و طریق تأمین ایجاد این تشکیلات نیز در این مصوبه پیش‌بینی نشده، این مصوبه به دلیل ایجاد بار مالی برای دولت مغایر با اصل (۷۵) قانون اساسی است؛ زیرا طبق این اصل، اصلاحات نمایندگان مجلس در خصوص لوایح قانونی که مستلزم افزایش هزینه‌ی عمومی باشد، در صورتی قابل طرح است که در آن مصوبه، طریق تأمین هزینه‌ی جدید معلوم شده باشد.

▪ نظر شورای نگهبان

حضور اشخاص مذکور در بندهای (۱۶)، (۱۷)، (۱۸) و (۱۹) ماده (۳۲) با حق رأی در شورای عالی رفاه و تأمین اجتماعی با توجه به وظایف این شورا، مغایر اصل (۶۰) قانون اساسی شناخته شد.

*****

تاریخ مصوبه مجلس شورای اسلامی: ۹۶/۱۲/۲۰ (مرحله سوم)

تاریخ بررسی در شورای نگهبان: ۱۳۹۷/۱/۲۲

ماده ۱- تعاریف

[در بند (الف) ماده (۱) عبارت «براساس طبقه‌بندی بین‌المللی انواع معلولیت سازمان بهداشت جهانی» حذف شود.]

الف- فرد دارای معلولیت: شخصی است که با تأیید کمیسیون پزشکی-توانبخشی تعیین نوع و تعیین شدت معلولیت سازمان بهزیستی کشور، با انواع معلولیت‌ها در اثر اختلال و آسیب جسمی، حسی (بینایی، شنوایی)، ذهنی، روانی و یا توأم با محدودیت قابل توجه و مستمر در فعالیت‌های روزمره زندگی و مشارکت اجتماعی مواجه می‌باشد.

...

[در بند (ث) ماده (۱)، عبارت «فرصت برابر به آنها» به عبارت «فرصت برابر برای آنها» اصلاح شود.]

ث- دسترس‌پذیری: اقداماتی است که با هدف ایجاد محیط بدون مانع و قابل دسترس جهت مشارکت افراد دارای معلولیت در همه حوزه‌های زندگی و فراهم آوردن فرصت برابر برای آنها در برخورداری از امکانات زندگی اجتماعی همانند سایر افراد انجام می‌شود. دسترس شامل: سامانه (سیستم) حمل و نقل، محیط فیزیکی، اطلاعات، آموزش و پرورش، فناوری (تکنولوژی)، اشتغال، منابع مناسب ارتباطی و رسانه‌ای می‌باشد.

...

▪ دیدگاه عدم مغایرت

الف) شورای نگهبان در بند (الف) ماده (۱) مصوبه‌ی پیشین، عبارت «طبقه‌بندی بین‌المللی انواع معلولیت سازمان بهداشت جهانی» را از این جهت که تعریف و معیار روشنی برای این طبقه‌بندی ذکر نشده بود و احتمال داشت که برخی از این تغییرات حادث در طبقه‌بندی، مغایر با قانون اساسی یا شرع باشند، واجد ابهام اعلام کرد. با توجه به حذف عبارت مذکور از این بند، ایراد سابق شورای نگهبان نسبت به این بند، سالبه به انتفاء موضوع شده است.

ب) با توجه به اصلاح عبارت «فرصت برابر به آنها» به عبارت «فرصت برابر برای آنها» در بند (ث) ماده (۱)، تذکر قبلی شورا در این خصوص برطرف شده است.

▪ نظر شورای نگهبان

ماده (۱)، با توجه به اصلاحات به عمل آمده، مغایر با موازین شرع و قانون اساسی شناخته نشد.

***

ماده ۳- به منظور نظارت و هماهنگی جهت مناسب‌سازی و همچنین نظارت بر اجرای ماده (۲) این قانون، ستاد هماهنگی و پیگیری مناسب‌سازی کشور به شرح زیر تشکیل می‌گردد:

...

[به انتهای جزء (۸) ماده (۳)، عبارت «(به عنوان عضو ناظر و بدون حق رأی)» اضافه شود.]

۸- معاون ذی‌ربط سازمان صدا و سیما ی جمهوری اسلامی ایران به عنوان عضو ناظر و بدون حق رأی

۹- معاون ذی‌ربط بنیاد شهید و امور ایثارگران

[به انتهای جزء (۱۰) ماده (۳)، عبارت «(به عنوان عضو ناظر و بدون حق رأی)» اضافه شود.]

۱۰- نماینده تشکل‌های غیر دولتی جانبازان به عنوان عضو ناظر و بدون حق رأی
[به انتهای جزء (۱۱) ماده (۳)، عبارت «(به عنوان عضو ناظر و بدون حق رأی)» اضافه شود.]

۱۱- نماینده شبکه‌های ملی تشکل‌های مردم‌نهاد معلولان به عنوان عضو ناظر و بدون حق رأی

[به انتهای جزء (۱۲) ماده (۳)، عبارت «(به عنوان عضو ناظر و بدون حق رأی)» اضافه شود.]

۱۲- رئیس شورای عالی استان‌ها به عنوان عضو ناظر و بدون حق رأی [در جزء (۱۳) ماده (۳)، عبارت «دستگاه‌ها» به عبارت «دستگاه‌های دولتی» اصلاح شود.]

۱۳- نماینده سایر دستگاه‌های دولتی حسب مورد بنا به دعوت رئیس ستاد

...

▪ دیدگاه عدم مغایرت

الف) با عنایت به اینکه در ماده (۳) مصوبه‌ی پیشین، برای ستاد هماهنگی و پیگیری مناسب‌سازی کشور وظایف اجرایی همچون نظارت و هماهنگی و پیگیری مناسب‌سازی کشور پیش‌بینی شده بود و اشخاصی خارج از قوه‌ی مجریه با حق رأی در ترکیب این ستاد وجود داشتند، شورای نگهبان این ماده را مغایر اصل (۶۰) قانون اساسی دانست. حال با توجه به اینکه طبق اصلاح به عمل آمده این افراد به عنوان عضو ناظر و بدون حق رأی در ستاد مذکور عضویت دارند، و در نتیجه حضور این اعضا به معنای مداخله در امور اجرایی نخواهد بود، لذا این مصوبه مغایرتی با اصل (۶۰) قانون اساسی ندارد.

ب) شورای نگهبان اطلاق بند (۱۳) ماده (۳) مصوبه‌ی پیشین ناظر بر عضویت نماینده‌ی سایر دستگاه‌ها در ستاد هماهنگی و پیگیری مناسب‌سازی کشور موضوع این ماده را با توجه به وظایف اجرایی پیش‌بینی شده در این مصوبه برای ستاد مذکور، از این جهت که سایر دستگاه‌ها شامل دستگاه‌های غیر دولتی و خارج از قوه‌ی مجریه نیز می‌شد، مغایر اصل (۶۰) قانون اساسی دانست. حال با توجه به مقید شدن «دستگاه‌ها» به دستگاه‌های دولتی در مصوبه‌ی اصلاحی، ایراد پیشین شورای نگهبان برطرف شده است.

▪ نظر شورای نگهبان

ماده (۳)، با توجه به اصلاحات به عمل آمده، مغایر با موازین شرع و قانون اساسی

شناخته نشد.

***

[تبصره ذیل ماده (۴) حذف شود.]

ماده ۴- شهرداری‌ها مکلفند صدور پروانه احداث و بازسازی و پایان کار برای تمامی ساختمان‌ها و اماکن با کاربری عمومی از جمله مجتمع‌های مسکونی، تجاری، اداری، درمانی و آموزشی را به رعایت ضوابط و استانداردهای مصوب شورای عالی شهرسازی و معماری ایران و اصلاحات پس از آن در مورد دسترس‌پذیری افراد دارای معلولیت توسط مجری، مشروط کنند.

تبصره- [حذف شد.]

▪ دیدگاه عدم مغایرت

الف) براساس تبصره‌ی ماده (۴) سابق، مجلس مجازات‌های متعددی را بدون هیچ‌گونه ضابطه‌ای به قاضی واگذار کرده بود. لذا شورای نگهبان مشخص نکردن مجازات هر تخلف به طور خاص و عدم تعیین دقیق مجازات و فقدان معیار تعیین نوع و میزان را مغایر اصل (۳۶) قانون اساسی دانست. حال با عنایت به اینکه در مصوبه‌ی اصلاحی، این تبصره حذف شده است، ایراد شورا نیز سالبه به انتفاء موضوع شده است. البته تنها نکته‌ای که وجود دارد آن است که در تبصره (۳) ماده (۵) و تبصره (۲) ماده (۱۵)، مجازات اشخاص متخلف از مفاد این مواد، تبصره‌ی ماده (۴) دانسته شده است. لذا با توجه به حذف تبصره‌ی ماده (۴)، تبصره‌های مزبور نیز که به این تبصره ارجاع داده‌اند باید اصلاح شوند.

▪ نظر شورای نگهبان

تذکر:

با توجه به اینکه در تبصره (۳) ماده (۵) و تبصره (۲) ماده (۱۵) به مجازات مقرر در تبصره ماده (۴) ارجاع گردیده، با حذف تبصره مذکور باید این موارد نیز اصلاح شوند.

***

[در تبصره (۲) ماده (۷)، عبارت «سالمندان نیازمند» به عبارت «سالمندان معلول» اصلاح شود.]

ماده ۷- ...

تبصره ۲- خدمات و کمک هزینه موضوع این ماده به سالمندان معلول نیز تسری می‌یابد.

▪ دیدگاه عدم مغایرت

تبصره (۲) ماده (۷) پیشین علی‌رغم اینکه طبق لایحه‌ی دولت، خدمات و کمک هزینه‌های موضوع ماده صرفاً به سالمندان نیازمندی که به تشخیص سازمان در آستانه‌ی معلولیت قرار می‌گرفتند اختصاص یافته بود، بهره‌مندی از این خدمات را به کلیه‌ی سالمندان نیازمند توسعه داده بود. لذا شورای نگهبان به دلیل ایجاد بار مالی برای دولت، این مصوبه را مغایر با اصل (۷۵) قانون اساسی دانست. حال، با توجه به اینکه طبق اصلاح به عمل آمده این خدمات صرفاً به «سالمندان معلول» تعلق می‌گیرد، ایراد پیشین شورای نگهبان برطرف شده است.

▪ نظر شورای نگهبان

ماده (۷)، با توجه به اصلاحات به عمل آمده، مغایر با موازین شرع و قانون اساسی شناخته نشد.

***

ماده ۳۲- در راستای تحقق مفاد این قانون و با هدف نهایی اعمال نظارت عالی بر حسن اجرای کلیه قوانین معطوف به افراد دارای معلولیت یا اثرگذار بر زندگی آنان، کمیته هماهنگی و نظارت بر اجرای این قانون در زیر مجموعه شورای عالی رفاه و تأمین اجتماعی با ترکیب زیر تشکیل می‌شود:

...

[به انتهای جزء (۱۶) ماده (۳۲)، عبارت «(به عنوان عضو ناظر و بدون حق رأی)» اضافه شود.]

۱۶- رؤسای کمیسیون‌های بهداشت و درمان و اجتماعی مجلس شورای اسلامی و سایر رؤسای کمیسیون‌های مجلس شورای اسلامی بر حسب موضوع به عنوان عضو ناظر و بدون حق رأی

[به انتهای جزء (۱۷) ماده (۳۲)، عبارت «(به عنوان عضو ناظر و بدون حق رأی)» اضافه شود.]

۱۷- پنج نفر از نمایندگان افراد دارای معلولیت کشور به انتخاب شبکه‌های ملی تشکل‌های مردم‌نهاد بر حسب گروه‌های اصلی افراد دارای معلولیت کشور به عنوان عضو ناظر و بدون حق رأی

[به انتهای جزء (۱۸) ماده (۳۲)، عبارت «(به عنوان عضو ناظر و بدون حق رأی)» اضافه شود.]

۱۸- سه نفر از کارشناسان برجسته امور افراد دارای معلولیت کشور با معرفی وزیر تعاون، کار و رفاه اجتماعی (به عنوان عضو ناظر و بدون حق رأی) [به انتهای جزء (۱۹) ماده (۳۲)، عبارت «(به عنوان عضو ناظر و بدون حق رأی)» اضافه شود.]

۱۹- نماینده انجمن‌های صنفی مراکز غیر دولتی توان‌بخشی (به عنوان عضو ناظر و بدون حق رأی)

...

▪ دیدگاه عدم مغایرت

با عنایت به اینکه در ماده (۳۲) مصوبه‌ی پیشین، برای کمیته‌ی هماهنگی و نظارت بر اجرای این مصوبه وظایف اجرایی همچون نظارت و هماهنگی پیش‌بینی شده بود و اشخاصی خارج از قوه‌ی مجریه با حق رأی در ترکیب این کمیته وجود داشتند، شورای نگهبان این مصوبه را مغایر اصل (۶۰) قانون اساسی دانست. حال با توجه به اینکه طبق اصلاح به عمل آمده این افراد به عنوان عضو ناظر و بدون حق رأی در کمیته‌ی مذکور عضویت دارند، و در نتیجه حضور این اعضا به معنای مداخله در امور اجرایی نخواهد بود، لذا این مصوبه مغایرتی با اصل (۶۰) قانون اساسی ندارد.

▪ نظر شورای نگهبان

ماده (۳۲)، با توجه به اصلاحات به عمل آمده، مغایر با موازین شرع و قانون اساسی شناخته نشد.

***

▪ نظر نهایی شورای نگهبان

مصوبه مجلس شورای اسلامی در خصوص لایحه حمایت از معلولان، با توجه به اصلاحات به عمل آمده، مغایر با موازین شرع و قانون اساسی شناخته نشد.
تذکر:

با توجه به اینکه در تبصره (۳) ماده (۵) و تبصره (۲) ماده (۱۵) به مجازات مقرر در تبصره ماده (۴) ارجاع گردیده، با حذف تبصره مذکور باید این موارد نیز اصلاح شوند.

مقام معظم رهبری حضرت آیت الله خامنه‌ای (مدظله العالی)

در دیدار با اعضای شورای نگهبان (۱۳۷۹/۴/۲۸):
«... شما استدلال دارید، اما این استدلال برای مجلس، گاهی معلوم نیست، گاهی برای مجمع تشخیص هم درست معلوم نیست، ... در حالی که خوب است در متن آن حکم اشاره‌ای به استدلال بشود و در یک محل یا جداگانه آن استدلال به تفصیل نوشته بشود.»

گزارش استدلالی

پژوهشکده شورای نگهبان

تهران، خیابان شهید بهشتی (ره)، خیابان شهید سرافراز

کوچه پنجم پلاک ۱۱ کد پستی: ۱۵۹۷۸۵۶۱۱۳

تلفن: ۰۲۱-۸۸۵۳۳۴۲۹

نمابر: ۰۲۱-۶۴۰۱۴۸۱۷

nashr-rc.ir

gcr.ac.ir